

8. ПРОВОКАЦІЯ ХАБАРА

Провокацією хабара називається свідоме створення посадовою особою обстановки і умов, що зумовлюють пропонування або одержання хабара, з метою потім викрити того, хто дав або взяв хабар (ст. 171 КК).

Провокація хабара за своєю сутністю є підмовляння вчинити хабарництво — дати чи взяти хабар.

За ст. 171 КК кваліфікуються лише дії посадових осіб (ч. 1 ст. 164 КК). Кваліфікація діяння за ст. 171 КК не залежить від способу (форми) провокації, яких може бути кілька:

1) посадова особа створює таку обстановку і умови, які зумовлюють пропозицію дати їй хабар, або натякає на необхідність дати хабар, щоб потім мати можливість викрити цю особу як злочинця (хабародавця);

2) посадова особа підмовляє іншу посадову особу дати або взяти хабар з метою викрити такого хабарника як злочинця;

3) посадова особа вимагає, щоб їй дали хабар (з такою самою метою).

Деякі автори вважають, що мета викрити особу, яка піддалась провокації, є метою вчинення цього злочину (ст. 171 КК). Здається, що мета викрити є проміжною. Дійсно, головною метою цього злочину є помста.

В усіх таких випадках дії посадової особи кваліфікуються за ст. 171 КК, а хабародавців чи тих, хто мав намір одержати або одержав хабар, — як замах на одержання чи дачу

хабара за статтями 17 і 168 або за статтями 17 і 170 КК.

Особа, у якої провокатор вимагав дати йому чи іншій посадовій особі хабар, і в цьому випадку звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ч. 3 ст. 170 КК.

Пленум Верховного Суду України роз'яснив, що умисне створення посадовою особою обстановки і умов, що викликають пропонування чи одержання хабара з метою викрити того, хто його дав або одержав (провокація хабара), є закінченим злочином з моменту вчинення зазначених дій незалежно від того, чи було передано або одержано хабар.

Якщо з тією ж метою посадова особа організувала дачу чи одержання хабара, підмовила до цього того, хто дав чи одержав хабар, або сприяла їм у цьому, її дії слід кваліфікувати як співучасть у хабарництві за відповідними частинами статей 19 і 170 чи статей 19, 168 і 171 КК.

Дача або одержання хабара у зв'язку з провокацією не виключає відповідальності того, хто дав або одержав хабар^[1]. Дії хабарників і в цьому випадку кваліфікуються за ст. 168 або ст. 170 КК.

Не утворюють складу злочину і не можуть кваліфікуватися за ст. 171 КК дії посадової особи, яка:

- 1) не давала ніяких приводів для дачі їй хабара,
- 2) погодилася отримати гроші чи якусь цінність з метою викрити хабародавця.

Такі правомірні дії не визнаються провокацією хабара тому, що посадова особа при цьому не схиляє до хабарництва, не дає ніяких приводів для думки, наміру про дачу чи одержання хабара. В таких випадках ініціатива про дачу-одержання хабара надходить не від посадової особи.

^[1] Див.: п. 25 постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 жовтня 1994 р. // Постанови... — С. 157